

Požární ochrana v bytových domech

Bytové domy mají v drtivé většině případů pouze jedno schodiště a to mnohdy slouží jako tzv. chráněná úniková cesta. V případě požáru je to jediná cesta k záchraně, jediná cesta pro přežití.

I.

Hořlavé předměty na chodbách a schodištích

Podle zákona o požární ochraně a jeho prováděcích předpisů nesmí být v těchto prostorách umístěny žádné hořlavé látky a žádné předměty, které by bránily evakuaci a záchraně osob nebo které by ztěžovaly požární zásah.

Za porušení této povinnosti může být Hasičským záchranným sborem ČR udělena vlastníku domu pokuta až půl milionu korun.

Přesto si mnozí občané pletou chodby a schodiště bytových domů se skladišti, komorami nebo dokonce relaxačními koutky - ostatně o tom vypovídají i přiložené fotografie pořízené v bytových domech.

V případě požáru nejenže je znemožněna evakuace osob zataraseným schodištěm, ale může dojít i k přenosu požáru na tyto hořlavé předměty a šance na záchranu v takovém prostoru pak strmě klesá k nule.

Chodíte kolem a říkáte si – „nebudu se s nikým hádat a budu radši dělat, že to nevidím?“ Děláte velkou chybu! Oheň ani jedovatý kouř se nebudou ptát: „Čí byla tato skříň, kočárek nebo křeslo?“ Nebudou pátrat po tom, kdo sem tyto věci uložil a jak dlouho tu jsou, nebudou hledat důvody..... Tihle dva zlí parťáci nemají svědomí a skutečně umějí zabíjet.

Vyvarovat se tragédie i pokut lze přitom zcela jednoduše. Odpovědné osoby musí nekompromisně zajistit dodržování požárních předpisů a občané a spolubydlící se nesmí bát upozornit na tyto závady svého správce, domovníka nebo předsedu výboru. Když tyto odpovědné osoby nezajistí nápravu, mohou se občané obracet přímo na inspektory a komisaře oddělení prevence na každém územním odboru HZS Pardubického kraje nebo přímo na krajském ředitelství.

II.

Požární ochrana v bytových domech část druhá. Tentokrát o často opomíjené povinnosti – preventista požární ochrany v každém bytovém domě.

Bytové domy jsou v převážné většině případů ve vlastnictví právnických osob. Mohou to být bytová družstva, společenství vlastníků jednotek, ale i obchodní společnosti či jiné firmy. Mnozí ze statutárních zástupců vlastníků domů si ovšem neuvědomují, že i na ně se vztahuje povinnost podle § 5) odst. 1, písmeno e) zákona o požární ochraně, tedy pravidelně kontrolovat dodržování předpisů o požární ochraně (dále jen PO) a neprodleně odstraňovat zjištěné nedostatky.

Tyto kontroly se musejí provádět prostřednictvím preventisty požární ochrany, požárního technika nebo odborně způsobilé osoby (OZO).

Preventista PO, technik PO nebo OZO nejméně jednou ročně musí provést tzv. preventivní požární prohlídku ve všech společných a nebytových prostorách domu a pořídit záznam o preventivní požární prohlídce, ve které uvede všechny zjištěné skutečnosti a závady a stanoví termíny a osoby odpovědné za jejich odstranění. Tím se zajistí, že z hlediska požární ochrany „bude dům v pořádku“.

Ve velké většině případů tyto preventivní požární prohlídky zajišťuje správce domu na základě mandátní smlouvy s vlastníkem. Jsou však známy i případy, že správce tuto

činnost nezajistí a vystavuje vlastníka bytového domu postihu ze strany orgánu státního požárního dozoru.

Hasičský záchranný sbor ČR může v tomto případě podle zákona o PO udělit pokutu až do výše 250 000,- Kč, což je částka, která může pro menší družstvo nebo společenství vlastníků domu znamenat velmi vážný problém.

Aby se takovýmto nepříjemnostem i pokutě předešlo, je vhodné, aby každý statutární zástupce vlastníka domu (předseda družstva, předseda výboru apod.) prověřil, zda „jeho“ správce tyto preventivní požární prohlídky zajišťuje a dále zkontroloval, zda jsou odstraňovány zjištěné závady. Pokud se v této věci zjistí nějaké pochybení nebo zanedbání, je třeba neprodleně zajistit nápravu – pokud možno dříve, než dojde k požáru a než tyto nesrovnalosti odhalí požární komisař nebo inspektor při kontrole.

Bližší podrobnosti o povinnostech právnických osob jsou uvedeny v zákoně o PO č. 133/1985 Sb. a vyhlášce o požární prevenci č. 246/2001 Sb.

III.

Dnešní téma se věnuje přenosným hasicím přístrojům (PHP), jejich umístování a kontrolám, neboť hasicí přístroje jsou naprosto nenahraditelným pomocníkem při prvotním hasebním zásahu.

S jejich pomocí se často podaří požár zlikvidovat v úplném počátku, a nedojde tak k jeho rozšíření a napáchání mnohonásobně větších škod. Mezi obyvateli i vlastníky bytových domů je však bohužel rozšířen mylný názor, že v tomto typu staveb hasicí přístroje být nemusí. Opak je však pravdou a pokud hasicí přístroje v bytovém domě skutečně nejsou instalovány, dopouští se vlastník domu porušení zákona o požární ochraně!

Přenosné hasicí přístroje musí být podle vyhlášky o požární prevenci instalovány v těch podlažích, které neslouží k bydlení. Tedy zpravidla v prostorách domovních sklepů a na půdách, které slouží jako sklady nebo sušárny prádla apod. Na každých započatých 200m² podlahové plochy každého podlaží se instaluje jeden PHP. U budov projektovaných po roce 1976 je návrh umístění PHP součástí projektu. Hasicí přístroje se pak umísťují v souladu s ním. U bytových domů se zpravidla volí nejběžnější PHP práškové s náplní 6 kg. Hasicí schopnost je dostatečná, aby byl uhašen televizor, počítač, elektromotor, rozvaděč nebo hořící fritovací hrnec či pánev.

Hasicí přístroje se v bytových domech instalují bez ohledu na to, zda jsou v domě požární hydranty či nikoliv. Omylem je myslet si, že „pokud mám v domě hydranty, hasičáky mít už nemusím“.

PHP se umísťují tak, aby byly trvale volně dostupné a rukojeť byla nejvýše 150 cm nad podlahou (doporučuje se spíše níže – tedy kolem 1 m) . Pokud je přístroj instalován ve skrytém prostoru (např. za dveřmi sklepa) označuje se jeho umístění příslušnou tabulkou podle ČSN ISO 3864 a nařízení vlády č. 11/2002 Sb.

Laická kontrola hasicího přístroje se provádí jednou za 30 dní podle čl. 4.2. ČSN ISO 11602-2. Kontrola provozuschopnosti prostřednictvím odborníka (lidově řečeno „revizáka“) se musí provést nejméně jednou ročně. Doklad o roční kontrole musí být uložen pro případ, že dojde k požáru a k použití PHP nebo jako doklad pro kontrolu provedenou Hasičským záchranným sborem kraje.

Pokud v bytovém domě hasicí přístroje osazeny nejsou nebo jsou nesprávně umístěny či není prováděna jejich kontrola, jedná se o porušení zákona o požární ochraně a příslušný Hasičský záchranný sbor kraje může vlastníkovému domu udělit pokutu až do výše 250 tisíc Kč. Bližší podrobnosti o povinnostech právnických osob jsou uvedeny v zákoně o PO č. 133/1985 Sb., v platném znění a ve vyhlášce o požární prevenci č. 246/2001 Sb.

IV.

Dnes na téma: Přeplněné sklepy a půdy mohou znamenat značné riziko.

Každý bytový dům má domovní sklepy, případně půdní prostory, které slouží k odkládání předmětů souvisejících s provozem domácností. V mnoha případech se však postupem let z těchto místností stanou doslova skladiště, která si co do sortimentu a množství nejrozumnějších serepetiček nezdají se skutečným vetešnickým krámkem z meziválečného období.

Na půdách a v domovních sklepech tak nacházíme mimo starého nábytku, elektrospotřebičů, jízdních kol, součástek motorek a automobilů také barvy, ředidla a kanystry s benzínem nebo naftou či acetonem. Výjimkou zdaleka nejsou ani tlakové lahve s propan-butanem o objemu 2 nebo 10 kilogramů. Ti „nejodvážnější“ pak ve sklepech skladují i acetylenové svářecí soupravy, 30 litrové PB lahve, nebo dokonce střelný prach pro přebíjení nábojů. Jednou jsme dokonce zadokumentovali i případ, kdy v chodbě obytného domu bylo několik stovek kilogramů zábavní pyrotechniky. Kdo neuvidí na vlastní oči, nedokáže si vůbec představit, jaké peklo dokáže při požáru rozpoutat takto správně namíchaný koktejl. Plasty, lakované dřevo, hadry, hořlavé kapaliny, hořlavé plyny...Během pár minut dochází k celkovému vzplanutí tzv. flash-over efektu a jedovaté zplodiny během mžiku zaplní schodiště a chodby. Úniková cesta je zcela odříznuta. Zásah hasičů je komplikován použitím dýchací techniky a skutečností, že prvotním úkolem příslušníků a členů jednotek PO je zachraňovat osoby a teprve potom hasit. Proto následky takových požárů bývají velmi tragické a nezdědka si vyžádají i lidské životy. Předcházet těmto katastrofickým scénářům je přitom naprosto jednoduché. V prostorách sklepů skladovat pouze ty předměty, které bezprostředně souvisejí s provozem domácnosti a čas od času, třeba na jaře, udělat společný generální úklid (můžete ho nazvat třeba „jarní vymetání pavouků“). Zkrátka domluvit se se spolubydlíci, přistavit vozík a nepotřebné a přebytečné věci odvézt do nejbližšího sběrného dvora.

Co se týče skladování hořlavých plynů, hořlavých kapalin, pyrotechnických předmětů nebo výbušnin, je třeba, aby samospráva každého domu řádně poučila spolubydlíci, že zákon o požární ochraně i další předpisy skladování těchto látek ve společných prostorách domů přímo zakazují. Může se tak jednat totiž o přestupek, za který může hasičský záchranný sbor kraje udělit dotyčnému hříšníkovi nemalou pokutu, a to až do výše 20 tisíc Kč. Vlastník objektu pak může dostat ve správním řízení pokutu až 250 tisíc Kč, což s ohledem na možné riziko není až zas tak příliš.

Na závěr je třeba ještě připomenout, že v prostorách pro ukládání kol a kočárků je možno parkovat pouze motocykly o zdvihovém objemu do 50 ccm, přičemž nesmí docházet k úniku benzínu. Větší motoroky musí být pouze v prostorách, které splňují technické podmínky pro garáže motorových vozidel. Bližší podrobnosti o povinnostech právnických i fyzických osob jsou uvedeny v zákoně o PO č. 133/1985 Sb. v platném znění a ve vyhlášce o požární prevenci č. 246/2001 Sb.

V.

Různé druhy detekce požáru byly vynalézány a následně instalovány do budov a technologických zařízení již od poloviny minulého století. Tedy: Autonomní hlásiče kouře - nejjednodušší a neúčinnější pomocník.

Jak je všeobecně známo, pokud je požár zpozorován bezprostředně po jeho vzniku, je relativně jednoduché zajistit, aby se nerozhořel a způsobil tak vysoké materiální škody, nebo co hůře, aby při něm umírali lidé.

Různé druhy detekce požáru byly vynalézány a následně instalovány do budov a technologických zařízení již od poloviny minulého století. Jejich účinnost i spolehlivost byla různá. Někdy se tyto systémy staly spíše překážkou technologům a uživatelům, jindy zachránily vysoké hodnoty anebo množství životů.

V současné době jsou systémy Elektrické požární signalizace dovedeny takřka k dokonalosti. Hlásiče se samy testují, samy komunikují s ústřednou, samy si nastavují citlivost, pokud jsou zaprášeny. Ústředna dá sama vědět hasičům, sama otevře únikové dveře, zapne požární větrání, vypne přívod plynu... prostě hasičův sen.

Problémem klasické Elektrické požární signalizace však zůstává poměrně vysoká složitost systému, nároky na odbornost obsluhy a požadavky na provozní údržbu. Tím se zvyšuje cena systému při pořízení i při provozu. Efektivita tohoto zařízení je naprosto nesporná, ovšem pro běžného majitele bytu nebo rodinného domu je tento systém „příliš drahý“.

Vraťme se ovšem na úvod. Hovořili jsme o tom, že tím nejdůležitějším je včasné zpozorování požáru a nejhorším následkem je smrt člověka. Pokud sečteme a podtrhneme tyto dva zásadní faktory, bude běžný občan požadovat zařízení, které požár „včas“ zjistí a dá o něm vědět osobám, které se nacházejí v jeho blízkost, a jsou tedy nejvíce ohroženy.

Tyto dva požadavky beze zbytku splňuje jednoduché zařízení tzv. AUTONOMNÍ HLÁSIČ KOUŘE. Hlásič nepotřebuje přívod proudu, na jednom místě je baterie, detekční komora i vestavěná siréna. Hlásič si sám provádí autotest a sám upozorní na vybitou baterii. Montáž netrvá déle než 5 minut a postačí dvě hmoždinky, dva vruty a přiměřená šikovnost při práci s vrtačkou či šroubovákem. Umístit ho lze do bytu, chaty, karavanu, obytného automobilu nebo i do většího stanu.

Toto jednoduché zařízení dokáže detekovat zplodiny hoření a následně piezosirénou kolem 90 decibelů upozorní „vše živé“ v okolí, že se něco nekalého děje. Siréna je natolik pronikavá, že spolehlivě vzbudí i tvrdého spáče ba i souseda v paneláku. A tím je splněn úkol: nejvíce ohrožení lidé jsou včas varováni a mají šanci uniknout a tedy přežít. Ti odvážnější mohou i hasit, a zachránit tak další životy a materiální hodnoty.

Pozn.: V současné době je v evropském schvalovacím řízení návrh vyhlášky, podle které budou muset být m.j. i ve všech nově postavených bytech i rodinných domech povinně instalovány autonomní hlásiče požáru. Cena jednoho zařízení se pohybuje podle značky, kvality, komfortu a podle toho, co vše hlásič umí, od 300 Kč do 1 000 Kč.

VI.

Hydranty mohou pomoci pouze v případě, že jsou provozuschopné. Počínající požár s nimi lze poměrně snadno zlikvidovat, nebo alespoň bránit jeho prudšímu rozvoji a šíření před zahájením zásahu hasičů.

Ve většině bytových domů jsou instalovány vnitřní hydrantové systémy. Typy hydrantů jsou různé. V dřívějším období se preferovaly hydranty s velkými tzv. „C52“ hadicemi, ovšem ve většině případů jsou to známá „děčka“, tedy s hadicemi průměru 25 mm. V posledních asi 10 letech se montují hydranty s tvarově stálými hadicemi navinutými na navijácích. Tyto moderní systémy odpovídající ČSN EN 671-1, jsou sice konstrukčně složitější, ovšem pro prvotní zásah velmi vhodné, neboť jsou konstruovány tak, aby byly lehce ovladatelné laiky, tedy obyvateli domu a nepoučenými osobami. Práce s nimi je v podstatě shodná jako při obsluze běžné zahradní hadice. Počínající požár tak lze poměrně snadno zlikvidovat, nebo alespoň bránit jeho prudšímu rozvoji a šíření před zahájením zásahu hasičů.

Nutno však připomenout, že každý hydrant má svůj smysl pouze v případě, že funguje, tedy přesně řečeno, že je provozuschopný.

Při kontrolní činnosti se setkáváme s tím, že lidé si hydranty pletou se stolky na květiny s popelníky, případně s nedobytnými trezory a hydrantové skříně zamykají. Nezřídka se vybavení zejména starších typů hydrantů stává oblíbeným cílem sběračů kovů, neboť části hadic a proudnic obsahují hliník. Takto poškozená zařízení pak ztrácejí svůj smysl, což se může obyvatelům domu stát osudným hned dvěma způsoby: mohou při požáru přijít o svůj majetek anebo hasiči mohou vlastníkově jejich domu udělit pokutu.

Podle zákona o požární ochraně, vyhlášky o požární prevenci a ČSN 73 08 73 a ČSN EN 671-3 se kontroly provozuschopnosti hydrantů provádějí obdobně jako u hasičích

přístrojů jedenkrát ročně. Po kontrole musí osoba, která kontrolu provedla, vystavit příslušný doklad a na skříň hydrantu vylepit kontrolní štítek s předepsanými údaji. Kontrola se provádí častěji v případě, že dojde k poškození hydrantu nebo po jeho použití při požáru.

K problematice uzamykání hydrantových skříní visacími či jinými zámky bylo vydáno stanovisko GŘ HZS ČR v tom smyslu, že toto možné je, ovšem klíč musí být přístupný v bezprostřední vzdálenosti od zařízení. Tedy např. v zasklené skříňce u hydrantu nebo na podestě mezi byty. Není tedy přípustné hydrantové skříňe pouze uzamknout a „klíče rozdat lidem v domě“. Z vlastních zkušeností je možné potvrdit, že toto řešení se skutečně projevilo jako neúčinné, neboť občané již po několika měsících zpravidla nevědí, kde klíč mají nebo zda ho vůbec dostali.

Pokud HZS při kontrole bytového domu zjistí závady u požárních hydrantů, může podle zákona o požární ochraně udělit pokutu až do výše 250 000 Kč. To platí i v případě, že vlastník objektu nepředloží doklady o tom, že jsou prováděny kontroly provozuschopnosti v pravidelných jednoletých lhůtách.

VII.

Přinášíme další část seriálu požární prevence s názvem Požární ochrana v bytových domech. Tentokrát právě o tom, jak se správně zachovat v případě požáru bytového domu.

Požáry bytů a bytových domů jsou, nadále budou a budou u nich umírat lidé. Je to prostá pravda, kterou si málokdo chce připustit. Odůvodnění bývá zpravidla totéž: „proč by se to mělo stát právě mně nebo mým blízkým - vždyť přece vždy hořelo u někoho jiného...“ Pohled hasiče je však trochu jiný. Na požáry se díváme obdobně jako policista na dopravní nehody nebo kriminální činy. To, co je pro někoho tragédií, je pro nás zaměstnáním. Požáry hasíme, vyšetřujeme, dokumentujeme, evidujeme, vyhodnocujeme. Díváme se na ně s nadhledem podle navykých měřítek, je to prostě naše práce.

Smrt člověka u požáru však vždy a vždy vede k otázkám: Dalo se tomu zabránit? Co by se stalo, kdyby v ten okamžik jednal někdo nějak jinak? Jaký podíl viny nesou jedni a jaký ti druhí? Lze vůbec při požáru bytového domu postupovat tak, aby to bylo správně? Mnoho norem a jiných předpisů řeší, jak se domy mají stavět, jakou požární odolnost mají mít stropy, stěny i dveře, kde mají být hydranty a hasicí přístroje nebo další požární bezpečnostní zařízení, jak často se má co revidovat a kontrolovat.

Co dělat v případě požáru nám však říká pouze nenápadný § 18 *) zákona o požární ochraně:

- a) provést nutná opatření pro záchranu ohrožených osob,
- b) uhasit požár, jestliže je to možné, nebo provést nutná opatření k zamezení jeho šíření,
- c) ohlásit požár nebo zabezpečit jeho ohlášení,
- d) poskytnout osobní pomoc jednotce požární ochrany.

Zdánlivě samozřejmé věci. Ovšem až poté, co si je přečteme takto pěkně popořadě.

Drtivá většina lidí z bytovek na otázku „co budeš dělat, když bude hořet u tebe v baráku?“ odpoví špatně. Někdo nejdříve volá hasiče, jiný nejdříve hasí nebo zachraňuje majetek nebo peníze a doklady. Vyhlášení poplachu v domě, evakuace a záchrana osob na prvním místě napadne málokoho. Jako bychom si zdraví a života ani nevážili.

Přesný návod na otázku z titulku vám tento článek nedá, neboť situací, možností a variant může být tolik, že daná problematika by vydala na diplomovou práci, nebo ještě lépe - náplň předmětu pro školní pololetí.

Každopádně pokud se nyní zamyslíte nad citovanými body a) až d), jste na správné cestě k tomu, abyste byli připraveni a nebyli překvapeni.

*) text znění zákona je zkrácen, na obsah informace to však nemá vliv.

VIII.

Téma: Kontroly provozuschopnosti požárních dveří v bytových domech. Bytové domy projektované a postavené po roce 1976 mají vchodové dveře od bytů i do většiny nebytových prostorů provedeny jako dveře s požární odolností.

Jedná se o požární uzávěry, které mají za úkol bránit šíření požáru v budově, což je ostatně zřejmé z jejich názvu. Podle současných předpisů jsou požární dveře tzv. „požárně bezpečnostním zařízením“, a je tedy u nich nezbytné zajistit provádění každoročních kontrol provozuschopnosti. Je to povinnost, která je dána zákonem o požární ochraně, a to bez ohledu na to, zda jde o dům postavený letos, v roce 1997 nebo třeba před 20 lety. Z pohledu majitelů nebo správců domů se může zdát, že jde o novinku, ovšem z pohledu praktického uplatnění zákona o požární ochraně jde o věc zcela zásadní. Prostě a jednoduše i „staré“ požární dveře je nutné kontrolovat, zda jsou schopny plnit svůj účel a případně, zda ze stavby postupem času nezmizely. Jak poznat, že jde o požární dveře? Současné požární uzávěry mají na dveřním křídle i na zárubni štítek s označením výrobce, autorizované osoby, která je certifikovala, a dále s uvedením hodnoty požární odolnosti. Je tedy poměrně jednoduché určit, které dveře je třeba kontrolovat. U starších staveb se musí vycházet z projektu i znalosti konstrukce těchto dveří, neboť dveře do roku 2001 označeny nejsou. Zpravidla je poznáme podle požárního zpěňujícího těsnění nalepeného po obvodu dveřního křídla. Jde o červenou nebo šedou pásku, která zcela zjevně neplní funkci tepelného těsnění.

Pakliže již jsou tyto dveře „identifikovány“, nastává v bytových domech další problém: kdy a jak dveře kontrolovat. Nájemníci a vlastníci bytových jednotek nemusí být v době kontroly doma a nemusí v ten okamžik umožnit jejich vizuální kontrolu. To je zcela objektivní překážka, nicméně nezakládá to k odůvodnění, že tato kontrola provedena nebyla. Jak problém řešit? Kontrolu požárních dveří je třeba předem oznámit, neprovádět ji jako jednorázovou akci a vyčlenit si pro její provedení delší časový úsek. Je vhodné kontrolu spojit např. s odečtem vodoměrů. Pověřená a náležitě poučená osoba pak provede kontrolu i požárních dveří, pořídí zápis. Výsledky předá statutárnímu zástupci v určeném termínu. Následně je zpracován doklad o kontrole provozuschopnosti požárních dveří a ten je uložen u správce nebo statutárního zástupce vlastníka domu. Zde se nabízí další otázka: Může kontroly požárních dveří provádět kdokoliv? To samozřejmě ne. Podle vyhlášky o požární prevenci tato osoba musí při kontrole postupovat podle průvodní dokumentace výrobce. Tedy jinak řečeno: ten, kdo kontrolu provádí, musí být do problematiky náležitě zasvěcen a musí mít k dispozici technickou dokumentaci a příslušné návody ke dveřím. U „obyčejných“ požárních dveří se v drtivé většině případů nevyžaduje, aby osoby provádějící kontrolu byly proškoleny přímo výrobcem nebo dovozcem, avšak v praxi je vhodné, aby vždy byly poučeny alespoň osobou s odbornou způsobilostí podle § 11 zákona o požární ochraně (OZO). Pokud jde o starší požární dveře, kde výrobce a technická dokumentace již neexistuje, postupuje se při kontrole podle dokumentace typové shodných dveří. Zde je pak obzvláště vhodné, aby konkrétní postup kontroly stanovila OZO.

Pokud vlastník nebo provozovatel bytového domu nezabezpečí provádění kontrol provozuschopnosti požárních dveří, vystavuje se riziku pokuty ze strany Hasičského záchranného sboru kraje až do výše 250 tisíc Kč.